

COSUN MAGAZINE

06
2018

PLAATSSPECIFIEK SPUITEN, PLOEGEN EN BEMESTEN

8

4

Hogere
toewijzing

6

Bietenchauffeur
worden?

10

Suikergehalte hoog,
WIN matig

INDEX

Van de voorzitter	3
Hogere toewijzing 2019	4
Bietenchauffeur worden?.....	6
Tegenvallende oogst	7
Plaatsspecifiek spuiten, ploegen en bemesten	8
Suikergehalte hoog, WIN matig	10
IRS-informatie.....	12
Vraag & Antwoord / Kort Nieuws.....	16

CONTACT

Cosun, redactieadres

Postbus 3411, 4800 MG Breda
076-5303307
secretariaat.rvb@cosun.com
www.cosunleden.nl

Suiker Unie centraal agrarische dienst

Postbus 100, 4750 AC Oud Gastel
0165-525252
agrarischedienst@suikerunie.com
www.cosunleden.nl
Voor adressen agrarische dienst in
de regio zie: www.cosunleden.nl

COLOFON

Cosun Magazine

is een uitgave van Coöperatie
Koninklijke Cosun U.A. voor
leden van Cosun

Fotografie in dit nummer

Royal Cosun, Suiker Unie, TOM, IRS en
Ruben Schipper

Foto-omslag

De familie Sturm doet mee aan het
praktijkproject NPPL

Basisontwerp

Koenders Design

Opmaak en druk

SMG-groep, Hasselt

© Coöperatie Koninklijke Cosun U.A., 2018

START UPS

Royal Cosun gaat haar innovatiekracht versterken door meer te investeren in start ups. Cosun neemt daartoe GreenProtein B.V. over, een technologie-start up die een proces heeft ontwikkeld voor de winning van hoogwaardige eiwitten uit bladgewassen. GreenProtein heeft een proces ontwikkeld voor de winning van het hoogwaardige eiwit RuBisCo uit groene bladeren, waaronder bietenblad. Het eiwit kan worden toegepast als voedingsingrediënt.

De Wageningse start up wordt ondergebracht bij Suiker Unie, dat ook het gelijknamige Europese samenwerkingsproject GreenProtein zal leiden. Ook gaat Cosun participeren in het Icos Capital Fund III, een internationaal investeringsfonds gericht op start ups in de biochemie, agrofood en digitalisering in deze sectoren.

AVIKO SLUIT AMBERGER

Aviko beëindigt de activiteiten van de vestiging in het Beierse Oberdolling. De fabriek Amberger wordt nog dit jaar gesloten. Amberger produceert lokale aardappelspecialiteiten, zoals Knödel, Garkartoffeln en Kartoffelsalat; voornamelijk voor de Beierse thuismarkt.

A ROYAL COSUN COMPANY

GENOMINEERD

Het hergebruik van restwater van de suikerfabriek in Dinteloord voor de teelt van tomaten is genomineerd voor de Waterinnovatieprijs 2018. Het project is genomineerd in de categorie 'Circulaire Economie'. De prijs is een initiatief van de Unie van Waterschappen. De koepelorganisatie van waterschappen wil met de prijs de aandacht vestigen op innovatieve initiatieven voor verduurzaming. Suiker Unie levert het restwater aan de Coöperatie Glas-tuinbouw Nieuw Prinsenland van het nabijgelegen glastuinbouwgebied.

BALANCEREN

Dirk de Lugt
Voorzitter

De bietenoogst is over het algemeen goed verlopen, evenals de campagne totnogtoe. Begin december is ruim 60% van de oogst verwerkt. Daarmee kan een reële inschatting worden gemaakt van de uiteindelijke opbrengst. Al bij aanvang van de campagne is de opbrengstverwachting neerwaarts bijgesteld naar 14,3 ton suiker per hectare. Inmiddels lijkt de opbrengst rond de 13,2 ton uit te komen, overigens met grote verschillen tussen de regio's.

Verhoging toewijzing

Bij het berekenen van het toewijzingspercentage 2019 werd nog uitgegaan van een hoge opbrengst. Dat percentage is toen vastgesteld op 95, maar dat blijkt met de kennis van nu aan de krappe kant. Daarom is besloten het toewijzingspercentage te verhogen naar 100. Dit ondanks de huidige lage suikerprijzen. Waarom deze beslissing?, vraagt u zich wellicht af. Twee ontwik-

kelingen hebben tot deze stap geleid. De eerste is dat het plan van Suiker Unie om suiker uit de huidige campagne door te schuiven geen doorgang vindt, omdat de suikerproductie veel lager is dan we in juli nog verwachtten. Verder wordt niet alleen in Nederland en de rest van Europa, maar ook in andere delen van de wereld een fors lagere suikerproductie voorzien. Dit zou een positief effect op de suikerprijs moeten hebben. Daarnaast is verder de kans zeer klein dat er volgend jaar in Nederland een ontheffing komt voor het gebruik van neonicotinoïden. Net als in veel andere landen, is ook in Nederland een ontheffing aangevraagd. De minister van LNV wacht nog op een advies van de NVWA en het Ctgb. Als er geen ontheffing komt, betekent dat een grotere kans op gewasschade en daarmee een lagere opbrengst.

De raad van beheer realiseert zich terdege dat het besluit om de toewijzing te verhogen naar 100% nogal laat is genomen. Voor velen van u wellicht te laat, omdat het bouwplan al vastligt. Dat is de reden de leveringsplicht voor volgend jaar niet naar rato te verhogen. Die blijft 85% van de eerder afgegeven toewijzing van 95%, zodat degenen die hun bouwplan niet meer kunnen aanpassen hiervan niet de dupe worden.

Te weinig gezaaid

Dit seizoen hebben 365 bietentelers op basis van hun gemiddelde opbrengst te weinig gezaaid om aan hun leveringsplicht te kunnen voldoen. Deze telers zijn allemaal geïnformeerd en moeten vóór 1 december ontheffing van hun leveringsplicht hebben aangevraagd, indien ze verwachten niet aan de verplichting te kunnen voldoen. De raad van beheer zal beoordelen of de redenen waarom ze onvoldoende bieten kunnen leveren, plausibel zijn. Als er geen accepta-

bele reden is (bijvoorbeeld als er veel minder gezaaid is dan noodzakelijk, of helemaal niet), zal de raad van beheer per ton te weinig geleverde bieten een boete opleggen. Ditzelfde gebeurt als er geen ontheffing van de leveringsplicht is aangevraagd.

Aviko

Afgelopen maand heeft Aviko bekendgemaakt dat de Duitse fabriek Amberger wordt gesloten. Het bedrijf produceert aardappelspecialiteiten voor de lokale markt. Vanaf de aankoop in 2014 heeft Aviko zich ingezet om er een winstgevend bedrijf van te maken. Ondanks alle inspanningen is dat helaas niet gelukt. Daarnaast verloopt de samenwerking met de joint-venture partner in de fritesfabriek in het noordoosten van China niet zoals dat zou moeten. Daarom heeft Aviko besloten om uit de joint-venture te stappen en zelfstandig verder te gaan. Desondanks verwacht Aviko het boekjaar in financieel opzicht goed af te sluiten.

2018

2018 zal ons nog lang heugen. We hebben onze gewassen zien verpieteren met fors lagere opbrengsten tot gevolg. Wie kon beregenen, heeft de meerkosten lang niet altijd kunnen terugverdienen. Het jaar waarin Suiker Unie voor het eerst verlies lijdt en waarin de bijdragen van Aviko, Sensus, Duynie en SVZ nodig zijn om het resultaat in zwarte cijfers te kunnen schrijven. Hierdoor kunnen we vasthouden aan de gegarandeerde minimumprijs voor onze bieten. We blijven investeren in het verbeteren van de prestaties van al onze Cosun-bedrijven. Ik denk dat dit evenzeer geldt voor onze eigen boerenbedrijven.

Ik wens u en uw familie goede feestdagen toe en een gezond en voorspoedig 2019.

HOGERE TOEWIJZING 2019

De ledenraad vergaderde op 1 november. Op de agenda stonden onder andere het reglement suikersysteem, het uitkeringsbeleid van Cosun en het toewijzingspercentage voor 2019. 's Middags werd een bezoek gebracht aan de specialiteitenfabriek van Suiker Unie in Roosendaal.

Namens de directie gaven Albert Markusse en Hans Schuil een toelichting op de resultaten van Cosun. Het resultaat van Cosun staat zwaar onder druk. Dit vooral vanwege de situatie op de suikermarkt. Suiker Unie presteerde de eerste helft van het jaar naar verwachting. Door een sterke daling van de suikerprijs is veel van de suiker uit de huidige campagne, voor afzet volgend jaar, verkocht onder de kostprijs. Een deel van het verlies op deze suiker moet dit jaar al genomen worden en daardoor moet Suiker Unie fors inleveren op het resultaat. Suiker Unie komt dit jaar waarschijnlijk in de rode cijfers. Aviko presteert goed, maar ook daar zijn de laatste maanden spannend. De hogere aardappelprijs zal dit jaar niet meer volledig doorvertaald kunnen worden in

hogere verkoopprijzen. Het is niet gelukt om het Duitse aardappelbedrijf Amberger uit de rode cijfers te krijgen. Besloten is de vestiging te sluiten.

Toewijzingspercentage

De directeur van Suiker Unie, Paul Meesters, hield een pleidooi om het toewijzingspercentage voor 2019 alsnog te verhogen. In juli heeft de raad van beheer dit toewijzingspercentage vastgesteld op 95%. Op dat moment was de verwachting nog dat de suikeropbrengst dit jaar zeer hoog zou worden. Verkoop op de wereldmarkt levert weinig op. Het plan was daarom om een deel van de suiker door te schuiven naar volgend jaar en volgend jaar minder suiker te produceren. Vanwege de droogte is de opbrengst uiteindelijk veel lager. We zullen geen suiker

doorschuiven. Suiker Unie heeft hierdoor waarschijnlijk te weinig suiker om de vaste klanten te bedienen. Daarom kan de toewijzing voor volgend jaar omhoog. Lastig bij de overwegingen is dat de bietenprijs volgend jaar waarschijnlijk niet veel hoger zal uitkomen dan de basisprijs van € 32,50.

De ledenraad reageerde terughoudend. Op veel bedrijven ligt in november het bouwplan immers al vast. Bovendien zijn de verwachtingen voor het resultaat van Cosun en daarmee van de bietenprijs niet erg positief. Wanneer de raad van beheer zou besluiten om alsnog de toewijzing te verhogen, zou de leveringsplicht niet mee omhoog moeten gaan. Ook moet de leden een reëel beeld van de bietenprijs geschetst worden.

Inmiddels is het toewijzingspercentage verhoogd naar 100%. De leveringsplicht is niet verhoogd.

Uitkeringsbeleid

Cosun hanteert een vast beleid ten aanzien van de vaststelling van de ledentoeslag. De hoogte van de toeslag is daarbij afhankelijk van het resultaat van de onderneming. Nu de suikerprijs en daarmee de bietenprijs onder druk staat, roept dat de vraag op een groter deel van het resultaat uit te keren. Dit is begrijpelijk, maar nog altijd geldt dat er eerst wat verdiend moet worden, voordat er wat uitgekeerd kan worden. Cosun staat er financieel goed voor, maar het vermogen

zit grotendeels vast in fabrieken, voorraden etcetera. Bovendien blijft Cosun investeren. Al wordt ook hier de tering naar de nering gezet. Sommige investeringen zijn noodzakelijk vanwege bijvoorbeeld de eisen vanuit de overheid. Andere investeringen zijn al eerder in gang gezet, maar nog niet afgerond. Tussentijds stoppen daarvan zou kapitaalvernietiging zijn. Daarnaast zijn er ook investeringen die rendabel zijn en belangrijk voor de ontwikkeling van het bedrijf. Om dit te bekostigen zal Cosun de komende jaren meer gaan lenen. De basisbietenprijs blijft gehandhaafd op € 32,50, ook al is die op dit moment feitelijk te hoog, gezien de resultaten van Suiker Unie.

Reglement suikersysteem

Het reglement suikersysteem is op een aantal punten aangepast om de tekst eenduidiger te maken. Aan het reglement is toegevoegd dat de bieten die aan Cosun geleverd worden niet alleen binnen de acht transportzones geleverd moeten worden, maar ook dat ze maximaal 25 kilometer buiten de zones 1 t/m 8 mogen worden geteeld. Het moet voor de agrarische dienst mogelijk blijven om ter plekke te controleren of de teelt van de bieten voldoet aan de daaraan gestelde eisen.

Jan Willem van Roessel

SPECIALITEITEN ROOSENDAAL

De ledenraad bezocht de specialiteitenfabriek van Suiker Unie in Roosendaal. In de volksmond nog altijd de 'Van Gilse'-kandijfabriek geheten. Kandij wordt er echter al jaren niet meer gemaakt. De fabriek maakt vooral vloeibare suikerproducten. Van flesjes schenkstroop tot bulkwagens vol vloeibare suiker. Ook produceert ze suikerklontjes. In de loop der jaren is er veel geïnvesteerd in de fabriek om te kunnen voldoen aan alle hygiëne-eisen.

BIETENCHAUFFEUR WORDEN?

Suiker Unie start een wervingsactie om bietentelers te interesseren om tijdens de campagne bietenchauffeur te worden. Aanmelden kan op <https://www.cosunleden.nl/ikwordbietenchauffeur>. De actie is opgezet in samenwerking met transportbedrijven. Die kunnen de extra hulp goed gebruiken.

De bietencampagne is een periode waarin iedere dag zo'n 2.000 vrachten bieten van telers uit het hele land naar een van de twee fabrieken van Suiker Unie getransporteerd moeten worden. Dat transport gaat dag en nacht door. De hele week, ook op zon- en feestdagen. Alleen op zondag overdag wordt er niet gereden.

Ik word bietenchauffeur

Voor transportbedrijven is het een hele puzzel om de bezetting van alle vrachtwagens voor de campagneperiode rond te krijgen. Per wagen zijn er gemiddeld drie chauffeurs nodig.

De aantrekkelijke economie zorgt ervoor dat er steeds meer chauffeurs nodig zijn. In overleg met de bedrijven die voor Suiker Unie rijden, wordt daarom

gekeken of wellicht onder Cosun-leden en loonwerkers geïnteresseerden zijn die tijdens de campagne als bietenchauffeur willen bijspringen. Ook als zij iemand in hun vriendenkring kennen die dit als een uitdaging ziet, is die van harte welkom.

Mooie verdienste

De werving vindt onder telers plaats, omdat die feeling hebben met dit type werkzaamheden en omdat het een goede aanvulling kan zijn in de arbeidsfilm van het bedrijf of de maatschap.

De invulling van de uren is flexibel. Belangstellenden kunnen zich aanmelden als chauffeur voor bijvoorbeeld een paar dagen (dag- en nachtdiensten) in de week of alleen in de weekenden. Er zijn dus allerlei mogelijkheden. Als het past, kan het wellicht ook uitmonden in een structureel dienstverband.

Aanmelden

De wervingsactie is niet alleen bedoeld voor mensen die alle noodzakelijke papieren al hebben. Ook geïnteresseerden die nog geen of slechts een gedeeltelijk rijbewijs hebben, kunnen zich aanmelden. Voor deze groep wordt bekeken of er mogelijkheden zijn voor een opleiding. Verspreid over Nederland zijn er al meer collega's die dit werk met veel plezier doen.

Bent u degene die onze vervoerders wil helpen de bieten naar de fabriek te brengen? Meld u dan aan via <https://www.cosunleden.nl/ikwordbietenchauffeur>. Vul het aanmeldformulier in en uw aanmelding is compleet. Daarna wordt contact met u opgenomen om te bespreken wat het vervolgtraject is.

Ynego Brouwers

VEEL VOLDOENING

Vader Jan en zijn zoon Jeroen Voschart hebben een gemengd bedrijf in Numansdorp. Ze telen zo'n 11 hectare bieten, 20 hectare luzerne, 11 hectare maïs en 16 hectare gras. Daarnaast houden ze 100 stuks rundvee, waarvan 30 melkkoeien. Ook doen ze in de zomer en een gedeelte van het najaar loonwerk voor maïs en gras.

Jan heeft al op jonge leeftijd zijn vrachtwagenrijbewijs gehaald. Hiermee verdiende hij in zijn jonge jaren in de wintermaanden bij als het bij de loonwerker iets rustiger was. Lange tijd heeft hij niks gedaan met zijn rijbewijs, maar sinds een aantal jaren rijdt hij weer bieten, wat hem ontzettend goed bevalt. "Code 95 was eenvoudig te behalen", aldus Jan. Code 95 is de basiskwalificatie die iedereen moet halen die chauffeur wil worden op een vrachtwagen. De code wordt bijgeschreven op het rijbewijs, is vijf jaar geldig en moet daarna verlengd worden.

Vanwege de goede ervaringen van vader Jan, heeft ook zijn zoon zijn vrachtwagenrijbewijs gehaald. Jeroen zit veelal op

Jeroen (l) en vader Jan Voschart

een bietenkraan en een enkele keer op een bietenauto. Jan rijdt fulltime. "Het werk is bij de vervoerder erg flexibel in te delen, wat voor ons erg prettig werkt", zegt Jan. "Omdat wij met z'n tweeën zijn, vullen we elkaar mooi aan in de uren. Als er thuis nog iets moet gebeuren, is dit met de vervoerder altijd te regelen", aldus Jeroen. Het chauffeurswerk geeft veel voldoening. "Het mooie van dit werk is de gezelligheid, het werken in een teamverband en dat je bij collega-telers de bieten ophaalt", vinden vader en zoon.

Luuk Koopmans

TEGENVALLENDE OOGST

De oogst van 2018 valt behoorlijk tegen met slechts 13,2 ton suiker per ha. Van een overschot aan suiker gaan we richting een tekort. Daarom is het wenselijk om in 2019 meer te produceren.

De droogte heeft meer schade aangericht dan in voorgaande droge jaren. Door de combinatie van een droge zomer en een droge herfst valt de wortelopbrengst flink lager uit dan het meerjaarsgemiddelde: 76 ton per hectare dit jaar tegenover 85 ton per ha in de periode 2013–2017. De totale hoeveelheid bieten komt uit op zo'n 6,5 miljoen ton, 18% lager dan we eind juni, voor de droogte, nog verwachtten. De campagne zal daardoor ook ruim twee weken korter duren dan eerder gepland. Suiker Unie verwacht de campagne rond 8 januari te beëindigen.

Toewijzing naar 100%

Door de kleine productie in 2018 is de eerder geplande opslag van suiker, voor afzet in 2020, niet meer nodig. Simpelweg, omdat die niet is geproduceerd. Tegelijkertijd betekent dit dat in 2019 de productie niet gereduceerd hoeft te worden. Die kan een normale omvang hebben. De toewijzing is daarom op 100% van de LLB's gezet. De daarbij behorende suiker heeft Suiker Unie hard nodig om haar klanten te kunnen beleveren. De leveringsplicht voor 2019 blijft 85% van de eerdere toewijzing van 95% van de LLB's. De leveringsplicht stijgt dus

De bieten zijn vaak aan de kleine kant

niet mee met de gestegen toewijzing. Concreet betekent dit, dat over 2019 de leveringsplicht blijft staan op 80,75% van de LLB's.

Gert Sikken

PLAATSSPECIFIEK SPUITEN, PLOEGEN EN BEMESTEN

*Max (links) en Gijs Sturm: Meer doen met
precisielandbouw in bieten*

Het akkerbouwbedrijf van Koos Sturm, zijn vrouw Jozefien en hun zonen Max en Gijs zet vol in op precisielandbouw. De maatschap uit Ens draait mee in het praktijkproject Nationale Proeftuin Precisielandbouw (NPPL). De precisietechnologie heeft ook voor de bieten- teelt interessante toepassingsmogelijkheden.

We doen mee om ons bedrijf toekomstbestendig te maken. We moeten als akkerbouwsector zuiniger omgaan met gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen. Hoe minder emissie, hoe beter", vertelt Max (21). Met precisielandbouw kan dat lukken. Mits de toegepaste technologie afdoende betrouwbaar is, aldus Max. "Het verkopen van precisieapparatuur is gemakkelijk, maar of alles dan vervolgens in de praktijk ook goed werkt? Dat is niet altijd het geval", weet hij uit ervaring. "Bij een bespuiting via GPS bijvoorbeeld pakte de spuit de kopakker niet goed mee door een fout in de taakkaart." Dat probleem is inmiddels opgelost.

Bouwplan

NPPL is veel gelegen aan verbetering en doorontwikkeling van de techniek, want telen in het digitale tijdperk kan preciezer, effectiever en efficiënter. Het praktisch verder werkbaar maken van de techniek gebeurt onder anderen bij de familie

Sturm. De familie bewerkt een oppervlakte van 160 hectare. Deels in huur en pacht, deels in eigendom. Ze teelt peen (18 ha), zaaiuien (14 ha), witlof (15 ha), consumptieaardappelen (46 ha), graan (50 ha) en suikerbieten (17 ha). De bouwplannen zijn variabel en afhankelijk van of een perceel in eigendom is of niet, vertelt Gijs (19). "Op sommige percelen telen we 1 op 3 graan, op andere 1 op 2 of 1 op 4. Op sommige liberale pachtgronden zitten restricties qua bouwplan."

Onkruidbestrijding

Het afgelopen seizoen is bij de GPS-precisiebespuiting met name gekeken naar de onkruidbestrijding in uien. "We hebben dankzij precisielandbouw dit jaar gemiddeld 11% minder bodemherbicide gebruikt. Op sommige plekken was de besparing zelfs 20%", vertelt Max. Waar voorheen standaard 0,7 liter Stomp werd toegepast, is dat nu dankzij de precisietechnologie op de lichtere plekken nog maar 0,56.

Gijs: "De werking van een bodemherbicide

is afhankelijk van het lutumpercentage en het organische stofgehalte. Door dat via een bodemscan te meten kun je de herbicide variabel toepassen." Het werkt eenvoudig. Met de meetgegevens maken de broers een taakkaart die de spuitcomputer vertelt waar de bodem een hoge geleidbaarheid heeft en waar minder middel nodig is. De spuit doet het werk.

Bieten

Ook voor de bieten zien de broers mogelijkheden voor precisielandbouw. Komend jaar gaan ze ook daarmee praktijkervaring opdoen. Totnogtoe gebruikten ze voor het GPS-gestuurde precisiespuitwerk een gehuurde spuitmachine. Inmiddels hebben ze er zelf een aangeschaft. "Je kunt hem per dop in- en uitschakelen. De doppen staan onderling 25 centimeter van elkaar", vertelt Max. "Hij heeft een driftreductie van maar liefst 99%. Dat is zeer gunstig. Er zitten gewasbeschermingsmiddelen aan te komen die alleen mogen worden toegepast met zo'n hoge driftreductie."

Met de nieuwe spuit worden komend jaar de melkdistels in de bieten pleksgewijs aangepakt met Lontrel 100. "Een bespuiting met Lontrel kost suiker", geeft Gijs aan. Max: "Een week voor we gaan spuiten laten we de loonwerker met zijn drone de onkruiddruk in kaart brengen. Daarvan maken we een digitale taakkaart, waarna de spuit de distels pleksgewijs kan bestrijden." Een variabele toepassing van bodemherbiciden biedt in bieten minder perspectief volgens Max. "Vanwege de middelenmix is dit niet eenvoudig te realiseren." De drone willen de broers ondermeer ook gebruiken bij het tellen van planten en het lokaliseren van aardappelopslag. Zo kan ook de bestrijding hiervan efficiënter.

'Investerings die zich terugverdienen'

Satellietbeelden

Komend jaar willen de broers ook satellietbeelden van het bietengewas betrekken bij hun teeltbeslissingen. Satellietbeelden worden nu ook al gebruikt als hulpmiddel op de aardappelpercelen om te kunnen variëren met de hoeveelheid loofdoedingsmiddel. "Op sommige plekken hoefde zelfs maar de helft gespoten te worden van wat we anders gedaan zouden hebben", aldus Max.

Satellietbeelden bleken dit jaar ook behulpzaam bij het ontdekken van een bemestingsfout. Bij het uitrijden van de drijfmest, samengesteld uit varkens- en rundveemest, bleek een gedeelte van de aardappelperce-

len te weinig stikstof te hebben gekregen. Ter correctie is daar vervolgens plaats specifiek extra stikstof bijgestrooid. "Ook bij precisielandbouw moet je altijd ook zelf blijven nadenken. Boerenverstand blijven gebruiken!", adviseert Gijs.

De maatschap teelt aardappelen als voorvrucht van bieten. Max: "Wanneer je op pootgoedland teelt, is vaak bijsturing in de bemesting nodig. Pootaardappelen worden schraler bemest dan consumptieaardappelen. Je hebt dus minder nalevering van stikstof. Voor de bieten moet je hier meer stikstof geven. Met precisielandbouw kun je dat mooi finetunen."

Betere resultaten

Precisielandbouw is een kwestie van heel veel data verzamelen, benadrukken de broers. "In de vorm van opbrengstkaarten, satellietbeelden, bodemscans, hoogtekaarten, etc. Die gebruik je om van te leren", zegt Max. "Je krijgt er zo werk bij, maar het ontnemt je ook weer een deel van het werk", aldus Gijs. "Je hebt meer voorbereidend werk in je teelt, maar bij de uitvoerende werkzaamheden zelf heb je meer rust", vult Max aan.

Gijs: "Precisielandbouw is extra interessant als je bijvoorbeeld slecht verkavelde

percelen met allerlei hoekjes hebt. Of bonte grond. Of boomranden langs de akker. Je kunt er betere resultaten mee bereiken."

Max: "Het is niet zo dat je zonder GPS niet kunt telen, maar het biedt extra mogelijkheden en kansen. Je werkt veel efficiënter. Met GPS kun je 's nachts probleemloos door ploegen. En met spuiten heb je nooit meer overlap."

Investerings

Een flinke investering is het overigens ook. "Een precisiespuit kost je zo 20.000 tot 25.000 euro extra. Voor een drone en een vliegbrevet ben je zo 2.500 euro kwijt. Een bodemscan laten maken kost 150 euro per hectare. Maar die kun je meerdere jaren gebruiken", aldus Max. "Het zijn investeringen die zich terug kunnen verdienen. En natuurlijk is het zo: hoe groter je bedrijf, hoe eerder je ze terugverdiend. Dat is met meer zaken zo. Maar je moet wel steeds kritisch blijven op wat je doet. Je moet er ook alert op zijn dat je niet te ver voorloopt in wat technisch mogelijk is. Je moet jezelf altijd de vraag stellen: 'Wat is de toegevoegde waarde?' en 'Is de investering bedrijfseconomisch verantwoord?'."

Ton Schönwetter

Max, Gijs, Jozefien en Koos Sturm

SUIKERGEHALTE HOOG, WIN MATIG

De suikeropbrengst is dit jaar laag. Ondanks het hoge suikergehalte is de winbaarheid relatief matig. Op de bestellijst voor 2019 staat geen bietenzaad meer met neonicotinoïden. De toepassing daarvan is verboden. Deze campagne is teeltregistratie in Unitip verplicht.

De prognose voor de suikeropbrengst 2018 is 13,2 ton suiker per hectare, vergelijkbaar met de jaren 2016 en 2013. De ontwikkeling van de wortelgroei, ook gedurende de campagne, is ver achtergebleven bij normaal. Daarentegen is het suikergehalte sterker gestegen. Het suikergehalte is momenteel bijna gemiddeld 18%. De winbaarheid is 89,9. De hoeveelheid kalium, natrium en stikstof in de bieten is relatief hoog. En dat is bijzonder, omdat deze gehalten bij een hoger suikergehalte meestal lager zijn. Over de oorzaak zijn verschillende theorieën, zoals diepere beworteling en een mogelijk grotere opname van meststoffen. Maar de belangrijkste reden is waarschijnlijk de natuurlijke reactie van de bietenplant. Bij extreem droge omstandigheden worden meer mineralen naar de wortel getransporteerd. De hoogste waarden aan kalium, natrium en alpha-amino stikstof zien we in gebieden met de meest verdroogde bieten. Opvallend

is dat hier de suikergehaltes meestal toch nog goed zijn. Er is nauwelijks sprake van hergroei door de droogte.

Laag tarrapercentage

De bietenoogst verloop vooralsnog erg voorspoedig. Het aandeel rooibare dagen is zelden zo groot geweest. Met een tot op heden gemiddeld tarrapercentage van minder dan 7% zijn we op dit punt erg tevreden. Op 26 november moest nog 18% worden gerooid, vergelijkbaar met voorgaande jaren.

In verschillende situaties was het moeilijk de bieten goed te ontbladeren en uit de grond te krijgen. Op de lichtere grond zijn hoog boven de grond staande bieten hierbij een extra uitdaging. Ze worden gemakkelijk omgeduwd, of ze worden te diep aangepakt en gaan verloren. Op de zwaardere grond was in het begin van de campagne vooral de harde grond een probleem. De rooischaren waren soms nauwelijks in de grond te krijgen. In beide situaties was een deel van de oplossing de rooisnelheid aanpassen.

Bietenkwaliteit 2018 (prognose) en vijfjaargemiddelde		
	2018 (prognose)	Gemiddelde laatste vijf jaar
Suikerpercentage	17,4	16,8
Winbaarheid	89,8	91,0
Kalium	45	38
Natrium	5	4
Alpha-amino stikstof	13	10
Tarrapercentage	8	10

Speciaal pillenzaad

Ondanks alle inspanningen vanuit de akkerbouwsector en door Cosun is de toelating voor bietenzaad behandeld met Sombbrero of Poncho Beta, het zogenaamde speciaal pillenzaad, vervallen. Dit besluit is voor iedereen onverwacht gekomen. Ook Suiker Unie vindt dit erg jammer, maar we zullen de wet moeten respecteren.

Cosun heeft hierover een gesprek met het ministerie gehad en een officiële vrijstelling voor een lage dosering aangevraagd. Daarop is nog geen antwoord ontvangen.

Bestelling 2019

Het bietenzaad kan besteld worden vanaf dinsdag 11 december tot vrijdag 4 januari. Net als bij de vroegbestelling wordt er bij bestelling in het ledenportaal een resistentieaanbeveling gegeven. Na het aanklikken van het perceel of de percelen voor 2019 wordt op basis van grondsoort, rotatie en waarnemingen uit voorgaande jaren de voor uw perceel aanbevolen resistentie bepaald. In de perceelsinformatie wordt weergegeven welke perceelskenmerken tot deze aanbeveling hebben geleid. Ook wordt op basis van grondsoort en voorvruchten bepaald of de insecticide Force voor uw perceel is aanbevolen. In de orderbevestiging wordt uitgelegd hoe de aanbeveling voor uw perceel tot stand is gekomen. Als er toch een voorkeur is voor een ras met een andere resistentie kan via 'Toon alle rassen' een selectie worden gemaakt uit de volledige lijst.

Unitip-teeltregistratie

Na het afronden van de oogst en de levering van de laatste bieten moet ook de teeltregistratie worden afgerond. Het advies is dit zo snel mogelijk te doen nadat de laatste leveringsgegevens zijn ontvangen. U wordt per mail hierop geattendeerd. De meeste telers hebben al ervaring met de teeltregistratie in Unitip, maar ongeveer 15% heeft tot 2018 nog nooit meegedaan. Zeker voor deze groep

is het belangrijk niet te wachten tot het laatste moment. Op het ledenportaal staat een instructiefilmpje. Lukt het niet direct, dan kan de helpdesk van Suiker Unie of de contactpersoon ondersteuning bieden. Telers die dit echt niet zelf kunnen, ook niet met enige assistentie uit hun omgeving, kunnen ook een adviseur inschakelen, zoals vaak ook wordt gedaan bij de registratie voor de gecombineerde opgave bij RVO, de zogenaamde meitel-

ling. Suiker Unie kan erin faciliteren dat een externe adviseur specifiek voor de teler een inlogcode krijgt voor toegang tot Unitip. Belangrijk blijft wel, dat voor elk bietenperceel alle teeltgegevens beschikbaar zijn, zoals bijvoorbeeld bodemgegevens, bewerkingen en gebruik van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen.

Pieter Brooijmans

Bieten groeien vaak ver boven de grond

DEELNAME UNITIP VERPLICHT

Deelname aan Unitip is met ingang van 2018 voor alle bietentelers verplicht. De einddatum voor het compleet afronden van de registratie is 15 februari. Indien de registratie niet compleet is, geldt een sanctieregeling. Dit houdt in, dat de eindafrekening van de bieten zal worden geblokkeerd. Als de teler daarna de registratie alsnog uitvoert voor 1 juni, zal alsnog de eindbetaling plaatsvinden. Zo niet, dan vervalt de betaling.

De registratie moet compleet zijn voor alle bietenpercelen, zoals op het ledenportaal duidelijk wordt gemaakt. Bij ontbrekende onderdelen wordt de teler erop geattendeerd dit alsnog in te vullen. Is een perceel volledig geregistreerd, dan verschijnt een groene vink linksboven op het scherm. Indien de geregistreerde oppervlakte overeenkomt met het contractareaal is de registratie volledig afgerond.

JUISTE RASSENKEUZE BELANGRIJK UITGANGSPUNT VOOR SUCCESSVOLLE BIETENTEELT

Onlangs is de Brochure Suikerbietenzaad 2019 gepubliceerd waarin de gegevens van diverse nieuwe rassen zijn opgenomen. Deze brochure is een jaarlijkse uitgave van Suiker Unie en IRS. Deze bevat zowel informatie over de rassen die opgenomen zijn in de Aanbevelende Rassenlijst voor 2019 van CSAR als van rassen die twee of drie jaar zijn onderzocht en (nog) niet op de Aanbevelende Rassenlijst staan. Van enkele rassen die pas twee jaar zijn onderzocht is beperkt zaad verkrijgbaar. De officiële beproeving van deze rassen is nog niet afgesloten, maar er is al wel op kleine schaal praktijkervaring mee op te doen.

Voor een geslaagde bietenteelt is het essentieel dat u de juiste keuze maakt voor de benodigde resistentie. De keuze hangt af van de mogelijke ziekten en plagen op het bietenperceel. Vooral de kans op aanwezigheid van rhizoctonia, bietencysteaaltjes en/of varianten van het rhizomanievirus zijn belangrijk.

Blinkers in het veld zijn te herkennen aan het steile en lichtgroene blad. De standaard rhizomanieresistentie wordt hier doorbroken door varianten van het rhizomanievirus. Zag u dit beeld bij uw vorige teelt of in uw regio, kies dan een ras met aanvullende rhizomanieresistentie.

Resistentie aanbeveling

Om telers te helpen bij het maken van de juiste keuze wordt vanaf dit jaar bij de digitale zaadbestelling via het ledenportaal van Suiker Unie/Cosun een aanbeveling gegeven voor de benodigde resistentie(s) op basis van gegevens die over het perceel bekend zijn. Daarbij krijgen telers dan automatisch de rassen met de aanbevolen resistentie(s) in beeld. Er blijft echter keuzevrijheid

voor telers: indien gewenst kan afgeweken worden van de aanbeveling en kan een keuze gemaakt worden uit alle beschikbare rassen. Let ook op de juiste keuze voor de zaadbehandeling (zie kader 'Hoog aandeel pillenzaad met Force in de vroegbestelling').

Bietencysteaaltjesresistentie al snel rendabel

Bij de geringste aanwezigheid van bietencysteaaltjes is de keuze voor een bietencysteaaltjesresistent ras al snel gerechtvaardigd. Er zijn maar liefst vijf nieuwe rassen in deze categorie opgenomen: Tessilia KWS, Lonneka KWS, BTS 3480 N, Kinga en Fortnox. Alleen als u er zeker van bent dat er geen bietencysteaaltjes op uw perceel voorkomen dan kunt u een standaard rhizomanieras

Slapende bieten in het perceel als gevolg van aantasting van de wortels door bietencysteaaltjes. De beste bietencysteaaltjesresistente rassen presteren zowel goed op besmette als niet-besmette percelen.

kiezen en daarmee ook op de zaadkosten besparen. Nieuw zijn hier de rassen BTS 6405 en BTS 4235.

Rhizoctonia en/of bietencysteaaltjes

Heeft u mais, bolgewassen of groenten in de rotatie met bieten of komt rhizoctonia in uw regio voor dan wordt het sterk aanbevolen om een rhizoctoniaresistent ras te kiezen. Het ras BTS 4190 RHC is nieuw in dit segment. De resistentie is partieel, dat wil zeggen dat bij hoge ziektedruk ook bij resistente rassen wortelrot kan optreden. Verwacht u een hoge ziektedruk op uw perceel (bijvoorbeeld omdat er bij de vorige teelt rotte bieten zijn aangetroffen) kies dan voor een ras met een zeer goede of goede resistentie. Als tevens bietencysteaaltjes voorkomen kunt u het beste kiezen voor een rhizoctoniaresistent ras met tevens resistentie tegen bietencysteaaltjes.

Aanvullende rhizomanieresistentie

In steeds meer regio's in Nederland worden rhizomaniesymptomen in de bieten waargenomen die deels ook leiden tot lage suikergehalten en tegenvallende opbrengsten. De standaard rhizomanieresistentie wordt op deze plaatsen doorbroken door aanwezige nieuwe varianten van het rhizomanievirus. Het ziektebeeld is zowel bovengronds (blinkers) als ondergronds (baardvorming en donkere vaatbundels) te herkennen. Het wordt aanbevolen om een ras met aanvullende rhizomanieresistentie te kiezen op percelen waar bij de vorige teelt meer dan 2-5% blinkers in de bieten te zien waren of als resistentiedoorbraak op een nabijgelegen perceel of in de regio voorkomt. In elke resistentie categorie is een ras met aanvullende rhizomanieresistentie verkrijgbaar (Shanina KWS, BTS 2345 N of Urselina KWS).

Een ras met een goede rhizoctoniaresistentie is een belangrijke voorwaarde om wortelrot door rhizoctonia te voorkomen.

Helaas zijn er dit jaar geen nieuwe rassen op de Aanbevelende Rassenlijst gekomen met aanvullende rhizomanieresistentie. De komende jaren worden wel nieuwe rassen met deze eigenschap verwacht.

Let na resistentie op hoge financiële opbrengst

Heeft u de juiste resistentie keuze gemaakt, dan luidt het advies om binnen deze categorie te kiezen voor een ras met een hoge financiële opbrengst. In het cijfer voor financiële opbrengst zijn suikergehalte, WIN en tarra verrekend en dit geeft voor de meeste situaties een goede indicatie van het rendement van een ras.

Martijn Leijdekkers

Hoog aandeel pillenzaad met Force in de vroegbestelling

Door het verbod op neonicotinoïden kunt u in 2019 geen gebruik meer maken van pillenzaad met Sombbrero of Poncho Beta (speciaal pillenzaad). Bij de zaadbestelling kunt u nu kiezen voor pillenzaad met Force. Dit is een ander insecticide met een minder brede en minder goede werking op insecten in vergelijking met Sombbrero of Poncho Beta. Bij de vroegbestelling is er vaker pillenzaad met Force besteld dan verwacht. Mogelijk zijn de verwachtingen van de werking van Force te hoog.

Force heeft alleen een bodemwerking en is niet systemisch, zoals Sombbrero of Poncho Beta dat wel waren. Dit betekent dat de plant Force niet opneemt en het dus geen effect

heeft op blad insecten, zoals bladluizen, bieten vliegen en bovengrondse bietenkevers.

Het insecticide werkt wel op bodeminsecten die in de buurt komen van het behandelde zaad, zoals ondergrondse bietenkevers, ritnaalden en springstaarten. Hierop is de werking overigens ook minder goed dan de neonicotinoïden.

Meer informatie over de invloed op insecten en het advies voor het gebruik van Force, kunt u vinden in Hoofdstuk 10.3 van de Teelthandleiding (www.irs.nl/teelthandleidingForce).

Elma Raaijmakers

OPBRENGSTPOTENTIE EN GEREALISEERDE OPBRENGST IS AFHANKELIJK VAN PERCEEL EN TELER

Een voorbeeld van kostenefficiëntie is het beperken van de oogstverliezen. Het kost niets meer om de verliezen te beperken tijdens de oogst.

De veranderingen van de marktordening in de Europese Unie en het verwachte effect daarvan op de suikerbietenteelt waren in 2005 de reden om te starten met het IRS-project 'Verbetering Rendement Suikerbietenteelt'. Het recente wegvallen van de marktordening geeft snellere veranderingen in de markt.

Het rendement van de suikerbietenteelt op bedrijfsniveau is voor slechts twintig procent afhankelijk van de gemaakte kosten en voor tachtig procent van de gerealiseerde opbrengst. Daarom ligt de focus altijd bij maximalisatie van de suikeropbrengst met als sleutel kosteneffectiviteit, optimalisatie van kosten. Niet meer kosten dan strikt nodig, ook niet minder dan noodzakelijk.

Maximalisatie van de opbrengst

De suikeropbrengsten zijn in Nederland spectaculair gestegen de afgelopen jaren. De gemiddelde suikeropbrengst in de periode 2013-2017 was 14,2 ton per hectare. In de periode 2002-2006, de periode voor de hervorming van de suikermarktordening, was dit nog 10,8 ton suiker per hectare. De versnelde stijging is te danken aan het effect van gerichte aandacht en juiste timing van de teeltmaatregelen.

Opbrengstoptimalisatie begint al ver voor dat een teelt begint. De bodemstructuur verklaart 25 procent van de opbrengstverschillen tussen telers. Deze pijler onder de opbrengst vraagt structureel, continue en bouwplanbreed de aandacht. De bodemstructuur is sneller te verslechteren dan te verbeteren. Daarnaast is het belangrijk om bij de rassenkeuze te kiezen voor de juiste resistentie (zie kader). In het seizoen is het belangrijk om elke (be)handeling zo

Tip: leg waarnemingen ziekten en plagen vast in Unitip

Het vastleggen van waarnemingen in Unitip helpt bij de keuze voor het juiste ras in de toekomst. Door de ziekten en plagen die u nu waarneemt op uw percelen in Unitip vast te leggen, wordt u er de volgende keer bij de rassenkeuze aan herinnerd dat deze ziekten en plagen aanwezig zijn op dit perceel. Bij de zaadbestelling helpt de bestelmodule u dan met de beste rassenkeuze en zaaizaadbehandeling voor uw perceel.

Bram Hanse

goed mogelijk en op het juiste tijdstip uit te voeren (zie ook de paragraaf over optimalisatie van de kosten). De zaaidatum verklaart 14 procent van de opbrengstverschillen tussen telers. Het is belangrijk om, als het kan, zo vroeg mogelijk na 1 maart (in verband met schieters) te zaaien. Op deze manier is het groeiseizoen aan de voorkant te verlengen, wat meer oplevert dan aan de achterkant bij de oogst. Dit komt omdat de bodemtemperatuur in het voorjaar lager is waardoor veel ziekten en plagen nog niet actief zijn en de bietenplant zo een kleine voorsprong krijgt op de ziekten en plagen. Deze ziekten en plagen verklaren maar liefst 50 procent van de opbrengstverschillen. Samen met de onkruidbestrijding (30%) geeft dit het enorme belang van een effectieve gewasbescherming aan. Ook hier is het belangrijk om te zien wat het probleem is (door juiste diagnose) en het juiste moment van beheersing. Soms moet dat al vooraf, zoals bij keuze voor aaltjes-, aanvullende rhizomanie- of rhizoctonia-resistentie, soms is het juiste moment een punt in het groeiseizoen zelf, zoals bij tijdige onkruid- of bladschimmelbestrijding. Een

De belangrijkste oorzaken voor het verschil in suikeropbrengst samengevat. Door interactie is het totaal meer dan 100%. De verschillende oorzaken kunnen elkaar dus versterken. Bijvoorbeeld een slechte bodemstructuur geeft een latere zaaidatum en beide resulteren in een lagere suikeropbrengst.

van de makkelijkst toepasbare uitkomsten was het beperken van de verliezen bij de oogst. Elk jaar blijft dit een terugkerend thema om te zorgen dat, onder de gegeven omstandigheden, alles wat gegroeid is aan de hoop te krijgen.

Optimaliseer de kosten

Kosteneffectiviteit is het maximale halen uit alle euro's aan kosten. De gemaakte kosten staan ten dienste van de hoogst mogelijke opbrengst en niet andersom. Dit betekent dat bij handelingen altijd het beoogde of verwachte effect meegenomen moet worden bij de afweging om hem uit te voeren of niet. Dus niet meer kosten dan strikt nodig, ook niet minder dan noodzakelijk. De 'baat-het-niet-schaad-het-niet' gedachte werkt over het algemeen kostenverhogend zonder effect op het rendement. In deze categorie horen ook de handelingen die 'uit voorzorg', 'ter verzekering' en 'voor een goed gevoel' uitgevoerd worden. Ook een verkeerde timing van een (be)handeling kan zorgen voor weinig tot geen effectiviteit,

maar de kosten zijn wel even hoog als bij de juiste timing.

Management opbrengst-bepalend

Uit het bovenstaande blijkt duidelijk dat de rol van een teler in de gerealiseerde opbrengst cruciaal is. De kunde en kennis van de teler bepaald onder de gegeven weersomstandigheden of de opbrengstpotentie van een gekozen perceel ten volle benut worden. Dat vakmanschap staat nooit stil. Waar gaat u de aandacht in 2019 aan geven nu het seizoen 2018 aan de ervaring is toegevoegd?

Bram Hanse

Rubriek onder verantwoordelijkheid van:

Postbus 20, 4670 AA Dinteloord

Tel.: +31 (0) 165 516 070
Eindredactie: Jurgen Maassen

irs@irs.nl
www.irs.nl

KORT NIEUWS

RESTZAAD 2018

Per 19 december vervalt de toelating van neonicotinoïden. Daarmee verstrijkt tegelijkertijd ook de opgebruikstermijn voor restzaad met Sombbrero van 2018. Na deze datum is het helaas niet langer toegestaan bietenzaad, behandeld met deze middelen, te gebruiken. Ook mogen ze niet meer in voorraad gehouden worden. Dit zaad kan met het reguliere bedrijfsafval worden afgevoerd. Bij het bepalen van het benodigde aantal pakken voor uitzaai 2019 moet er rekening mee worden gehouden dat restzaad dat met deze middelen is behandeld niet meer mag worden ingezaaid. In aanvulling hierop: In 2020 mag zaad uit 2019 dat is behandeld met thiram niet meer gebruikt worden.

EINDE TOELATING?

De toelating van fenmedifam en desmedifam (onder andere de belangrijkste bestanddelen van producten met de merk-

Proefveld onkruidbestrijding

naam Betanal) dreigt te vervallen. Op basis van voorlopige criteria hebben deze stoffen mogelijk een hormoonverstorende werking. Op basis van de definitieve criteria lijkt dit niet het geval te zijn. Vanuit onder andere de Nederlandse overheid is gevraagd om de definitieve beoordeling af te wachten. Niettemin zet de Europese Commissie in op een verbod van deze stoffen.

Maak bezwaar

Het lukt CIBE (de Europese organisatie van bietentelers) niet om de betrokkenen in

Brussel te overtuigen van het belang van deze producten. Daarom doet CIBE een oproep aan individuele telers om een persoonlijk bericht te sturen naar de dossierhouder, Klaus Berend (Klaus.Berend@ec.europa.eu), om het belang van deze producten voor de bietenteelt te benadrukken. Dit bericht kan gewoon in het Nederlands. Iedereen moet afzonderlijk reageren. Er komt geen standaardbrief. De inschatting van CIBE is dat het niet helpt om allemaal dezelfde brief te sturen.

ONDERZOEK BO AKKERBOUW

De BO Akkerbouw financiert gewasoverschrijdend onderzoek en innovatie. Iedere teler heeft er baat bij. Ook bietentelers zijn verplicht hieraan financieel bij te dragen. De bijdrage van € 8,80 per hectare is vastgesteld op basis van de gezamenlijke, betaalde hoeveelheid bietenland. Deze winter krijgen alle akkerbouwers van de Brancheorganisatie de gelegenheid hun eigen ideeën voor onderzoek in te brengen. Meer informatie hierover volgt vanuit de Brancheorganisatie.

Speerpunten

In de bietenteelt zijn er diverse vraagstukken en bedreigingen rondom gewasbeschermingsmiddelen, die op korte en langere termijn om een oplossing vragen. In de Coördinatie Commissie Landbouwkundige Werkzaamheden (CCLW) hebben telers, IRS en Suiker Unie de belangrijkste aandachtsgebieden voor bouwplanbreed onderzoek op een rij gezet. Er zijn zorgen over de milieu-impact van de middelen, de gevolgen van een veranderend klimaat, gevaar voor resistentieontwikkeling en het vervallen van de toelating van middelen. Het Actieplan Plantgezondheid heeft onderliggende thema's uitvoerig benoemd. Een ander belangrijk gezamenlijk thema is de bodem. De focus moet liggen op praktische benaderingen om een goede bodemstructuur te behouden.

Proefveld groenbemesters